

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, кандидата медичних наук, доцента кафедри хірургії з курсом гепатобіліарної та судинної хірургії НМУ імені О.О. Богомольця Максименка Михайла Васильовича на дисертаційну роботу Стародуб Тетяни Євгенівни «Удосконалення алгоритмів менеджменту пацієнтів з жовчнокам'яною хворобою після холецистектомії», яка подана до спеціалізованої вченої ради PhD 13379 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця МОЗ України, що створена відповідно до наказу Національного медичного університету імені О.О. Богомольця № 165-асп від 30.04.2026 р., для захисту на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

Актуальність обраної теми

Жовчнокам'яна хвороба є однією з найбільш поширених патологій гепатобіліарної системи та однією з основних причин госпіталізації пацієнтів хірургічного профілю. Незважаючи на значні досягнення малоінвазивної хірургії, питання ведення пацієнтів у післяопераційному періоді не втрачає своєї актуальності, оскільки в частини хворих після оперативного втручання зберігаються клінічні скарги та виникає потреба в подальшому медичному супроводі. Сучасні тенденції розвитку системи охорони здоров'я передбачають активне впровадження дистанційних форм взаємодії між лікарем та пацієнтом. Телемедицина розглядається як перспективний напрямок оптимізації післяопераційного спостереження, який може сприяти підвищенню доступності медичної допомоги, покращенню контролю клінічного стану пацієнтів та раціональному використанню ресурсів системи охорони здоров'я. Разом із тим питання ефективності, безпеки та практичної доцільності телемедичного супроводу пацієнтів після лапароскопічної холецистектомії залишаються недостатньо вивченими.

Враховуючи вищенаведене, дисертаційне дослідження Стародуб Тетяни Євгенівни, присвячене удосконаленню алгоритмів менеджменту пацієнтів із жовчнокам'яною хворобою після холецистектомії, є актуальним, своєчасним та має важливе практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація є фрагментом науково-дослідної теми кафедри внутрішньої медицини інституту стоматології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця «Патогенетичні механізми розвитку, особливості перебігу, діагностики та лікування захворювань внутрішніх органів за умов мультиморбідності» (номер державної реєстрації: 0123U100952, термін виконання: 01.2023 – 12.2026). Аспірант є співвиконавцем зазначеної НДР.

Результати оцінки наукового рівня дисертації та публікацій

Оцінка структури, змісту та форми дисертації

Дисертаційна робота Стародуб Тетяни Євгенівни виконана на належному науково-методичному рівні та справляє цілісне позитивне враження. Робота викладена українською мовою на 168 сторінках основного тексту та побудована відповідно до загальноприйнятої структури дисертаційних досліджень. Дисертація містить анотацію, вступ, огляд літератури, характеристики матеріалів та методів дослідження, чотири розділи власних досліджень, аналіз і узагальнення отриманих результатів, висновки, список літератури та додатки. Бібліографічний список включає 214 джерел, серед яких переважають сучасні іноземні наукові публікації, що свідчить про достатню обізнаність дисертанта із сучасними літературними даними та міжнародними тенденціями щодо проблеми, яка вивчається. Робота добре ілюстрована, містить 20 рисунків та 18 таблиць, які є змістовними та інформативними. Дисертація написана грамотно, матеріал викладено послідовно та доступно для сприйняття. Назва роботи відповідає поставленій меті, завданням та повністю відображає зміст проведеного дослідження.

Розділ 1 присвячений аналізу даних наукової літератури щодо жовчнокам'яної хвороби, сучасних підходів до її лікування та особливостей післяопераційного ведення пацієнтів після лапароскопічної холецистектомії. Розділ складається з 6 взаємопов'язаних підрозділів, у яких послідовно висвітлено сучасні уявлення про епідеміологію, фактори ризику, клінічні прояви та лікування жовчнокам'яної хвороби, а також сучасний стан розвитку телемедицини в системі охорони здоров'я.

Здобувачкою детально проаналізовано сучасні наукові джерела щодо можливостей застосування телемедицини в післяопераційному спостереженні пацієнтів, оцінки якості життя після лапароскопічної холецистектомії та організації дистанційного моніторингу клінічного стану пацієнтів. Значну увагу приділено аналізу переваг, обмежень та перспектив використання телемедицини в умовах сучасної системи охорони здоров'я України.

Аспіранткою визначено недостатньо вивчені та дискусійні питання, щодо клінічної ефективності, безпечності та практичної доцільності телемедичного супроводу пацієнтів після холецистектомії. На підставі проведеного аналізу літератури логічно обґрунтовано необхідність виконання власного дослідження та актуальність обраної наукової тематики.

У розділі 2 наведено характеристики матеріалів та методів дослідження, описано дизайн дисертаційної роботи та етапи її виконання. Дослідження проведено з дотриманням сучасних етичних вимог та схвалено Комісією з питань біоетичної експертизи та етики наукових досліджень при Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця. Перед участю в дослідженні від усіх пацієнтів отримано добровільну інформовану згоду.

Дисертанткою описано принципи формування груп спостереження, критерії включення та виключення, наведено клініко-демографічну характеристику. У проспективній частині дослідження взяли участь 156 пацієнтів після лапароскопічної холецистектомії, які були розподілені на основну групу телемедичного супроводу та контрольну групу традиційного амбулаторного спостереження.

У розділі представлено методи дистанційного моніторингу пацієнтів, оцінки якості життя за допомогою опитувальників SF-36 та EQ-5D-5L, а також описані використані статистичні методи аналізу та програмне забезпечення для обробки результатів дослідження.

Розділ 3 присвячений аналізу показників медичної допомоги пацієнтам із жовчнокам'яною хворобою в Україні та містить результати ретроспективного етапу дослідження. Автором проведено оцінку динаміки госпіталізації, хірургічної активності та госпітальної летальності при жовчнокам'яній хворобі, холециститі та холангіті у 2014–2023 роках.

У ході роботи встановлено вплив пандемії COVID-19 та воєнного стану на показники надання медичної допомоги пацієнтам із патологією біліарної системи в Україні. Дисертанткою показано зниження рівня госпіталізації у кризові періоди та підвищення показників госпітальної летальності. Отримані результати представлені у вигляді таблиць та рисунків, що полегшує їх сприйняття та аналіз.

Представлені у розділі дані дозволили автору обґрунтувати необхідність удосконалення післяопераційного менеджменту пацієнтів після лапароскопічної холецистектомії та доцільність впровадження телемедицини в систему післяопераційного спостереження.

Розділ 4 присвячений оцінці динаміки клінічного стану пацієнтів після лапароскопічної холецистектомії та відображає результати проспективного етапу дисертаційного дослідження. Розділ складається з трьох підрозділів, у яких послідовно представлено результати клінічного спостереження через 1, 6 та 12 місяців після оперативного втручання. Автором проаналізовано частоту гастроентерологічних симптомів, загальне самопочуття пацієнтів, потребу в додаткових консультаціях та повторних госпіталізаціях. Результати роботи представлені у вигляді таблиць та графічно проілюстровані рисунками.

У ході дослідження дисертанткою встановлено, що через 1 місяць після лапароскопічної холецистектомії гастроентерологічні скарги виявлялись у 51,9 % пацієнтів, через 6 місяців — у 33,9 %, а через 12 місяців — у 17,3 % пацієнтів. Частота абдомінального болю знизилась із 21,1 % через 1 місяць до 9,6 % через 6 місяців та 6,5 % через 12 місяців спостереження. Диспепсичні симптоми відзначались у 39,7 % пацієнтів через 1 місяць, у 30,1 % — через 6 місяців та у 17,3 % — через 12 місяців після операції. Дисертанткою також встановлено, що протягом усього періоду спостереження не було зафіксовано жодного випадку повторної госпіталізації пацієнтів.

При порівнянні груп телемедичного та традиційного післяопераційного спостереження статистично значущих відмінностей щодо частоти клінічних

симптомів та загального клінічного стану пацієнтів виявлено не було. У роботі також проаналізовано причини гастроентерологічних скарг, серед яких переважали функціональні розлади травної системи, гастроезофагеальна рефлюксна хвороба та *Helicobacter pylori*-асоційований гастрит. Отримані результати є статистично обґрунтованими, логічно інтерпретованими та підтверджують клінічну ефективність і безпечність телемедичного супроводу пацієнтів після лапароскопічної холецистектомії.

У розділі 5 дисертаційної роботи представлено результати оцінки якості життя пацієнтів після лапароскопічної холецистектомії залежно від моделі післяопераційного спостереження. Розділ складається з двох підрозділів, у яких наведено результати аналізу показників якості життя за допомогою валідованих опитувальників EQ-5D-5L та SF-36 у пацієнтів основної та контрольної груп через 1, 6 та 12 місяців після оперативного втручання.

У ході дослідження дисертанткою встановлено достовірне покращення показників якості життя в обох групах у динаміці післяопераційного періоду. Значення індексу EQ-5D-5L зросло з $0,904 \pm 0,046$ через 1 місяць після операції до $0,929 \pm 0,042$ через 6 місяців та $0,951 \pm 0,031$ через 12 місяців спостереження ($p < 0,001$). При порівнянні груп телемедичного та традиційного амбулаторного спостереження статистично значущих відмінностей за більшістю показників EQ-5D-5L та SF-36 виявлено не було, що свідчить про клінічну еквівалентність обох моделей післяопераційного супроводу.

Разом із тим автором встановлено окремі статистично значущі переваги групи телемедичного супроводу за деякими доменами опитувальника SF-36. Зокрема, показник загального стану здоров'я через 1 місяць після операції становив $64,05 \pm 7,99$ бала в групі телемедицини порівняно з $61,23 \pm 8,79$ бала у контрольній групі ($p = 0,0376$). Через 6 місяців показник фізичного функціонування складав $84,62 \pm 9,11$ бала у пацієнтів основної групи та $81,37 \pm 9,34$ бала у контрольній групі ($p = 0,0294$). Через 12 місяців рольове фізичне функціонування становило $83,29 \pm 10,48$ бала у групі телемедичного супроводу проти $79,53 \pm 11,53$ бала у групі традиційного спостереження ($p = 0,0346$). Отримані результати є статистично обґрунтованими та свідчать про позитивний вплив телемедицини на окремі аспекти функціонального стану та адаптації пацієнтів у післяопераційному періоді.

Розділ 6 присвячений оцінці задоволеності пацієнтів телемедициною в післяопераційному спостереженні після лапароскопічної холецистектомії. У розділі представлено результати аналізу сприйняття пацієнтами дистанційного формату взаємодії та зручності використання електронного анкетування.

Дисертанткою встановлено високий рівень прийнятності телемедичного супроводу: 91,2 % пацієнтів позитивно оцінили дистанційний формат взаємодії, 90,9 % відзначили зрозумілість запитань анкети, а 72,7 % учасників могли самостійно користуватися електронною формою без сторонньої допомоги. Також більшість пацієнтів позитивно оцінювали

зручність заповнення анкети та оперативність комунікації з медичними працівниками.

Отримані результати свідчать про високу задоволеність пацієнтів телемедициною та перспективність використання дистанційного післяопераційного супроводу в клінічній практиці.

У розділі аналізу та узагальнення результатів роботи підсумовуються основні результати дослідження та проводиться їх аналіз у порівнянні з даними літератури.

Сформульовані дисертантом **висновки та практичні рекомендації** є обґрунтованими та логічно впливають із отриманих результатів дослідження.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Результати дисертаційного дослідження висвітлені в опублікованих дисертантом наукових роботах. Загалом за темою дисертації опубліковано 4 статті: 2 статті в журналах, які індексуються в базі Scopus; 1 - у науковому фаховому виданні України, 1 - в іноземному науковому фаховому виданні. Додатково аспірантом опубліковано 2 тез апробаційного характеру в збірниках матеріалів наукових конференцій.

Основні наукові результати були презентовані та апробовані дисертантом на наступних наукових конференціях: майстер-класі «Мультидисциплінарний підхід до лікування внутрішніх хвороб, заснований на нових вітчизняних та закордонних клінічних настановах» (05.05.2025р.) - усна доповідь на тему «Телемедичні технології у менеджменті пацієнтів»; майстер-класі «Сучасні проблеми лікування та діагностики коморбідних пацієнтів у практиці лікарів внутрішньої медицини» (08.10.2025р.) - усна доповідь на тему «Телемедицина у менеджменті пацієнтів: виклики та перспективи».

Наукова новизна результатів проведених досліджень та їх наукова обґрунтованість

Отримані в ході дисертаційного дослідження результати характеризуються належним рівнем наукової новизни та мають важливе практичне значення для удосконалення післяопераційного менеджменту пацієнтів після лапароскопічної холецистектомії.

У роботі вперше продемонстровано, що застосування телемедицини в післяопераційному спостереженні пацієнтів після лапароскопічної холецистектомії забезпечує клінічні результати, співставні з традиційним амбулаторним спостереженням. Встановлено відсутність статистично значущих відмінностей між групами щодо динаміки гастроентерологічних симптомів, показників якості життя та частоти повторних госпіталізацій протягом 12 місяців спостереження.

Дисертанткою визначено особливості динаміки гастроентерологічних симптомів у післяопераційному періоді після лапароскопічної

холецистектомії. Встановлено, що частота гастроентерологічних скарг поступово знижується з 51,9 % через 1 місяць після операції до 17,3 % через 12 місяців спостереження.

Наукову цінність мають результати оцінки якості життя пацієнтів після холецистектомії із застосуванням валідованих опитувальників SF-36 та EQ-5D-5L. Автором продемонстровано позитивну динаміку показників якості життя в обох групах спостереження та встановлено окремі переваги телемедичного супроводу за деякими доменами опитувальника SF-36.

Вперше розроблено та науково обґрунтовано алгоритм післяопераційного спостереження пацієнтів після лапароскопічної холецистектомії із застосуванням телемедицини, який включає дистанційний моніторинг клінічного стану пацієнтів, оцінку якості життя та визначення показань до очного огляду. Отримані результати свідчать про високу прийнятність телемедицини та готовність пацієнтів до використання дистанційного формату післяопераційного супроводу.

Дисертаційна робота ґрунтується на достатній кількості клінічних спостережень. У проспективній частині дослідження взяли участь 156 пацієнтів після лапароскопічної холецистектомії, які були розподілені на основну групу телемедичного супроводу та групу традиційного амбулаторного спостереження. Тривалість спостереження складала 12 місяців.

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані дисертанткою, є достатньо аргументованими, логічними та підтверджуються результатами проведеного дослідження.

Оцінка рівня виконання поставленого наукового завдання та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Дисертаційна робота виконана на належному методологічному рівні із застосуванням сучасних підходів до проведення клінічних досліджень. Для реалізації поставлених завдань автором використано комплекс клінічних, аналітичних та статистичних методів, що відповідають меті дослідження та дозволили отримати достовірні результати.

У роботі поєднано ретроспективний аналіз статистичних показників медичної допомоги при жовчнокам'яній хворобі в Україні та проспективне спостереження за пацієнтами після лапароскопічної холецистектомії. Для оцінки клінічного стану пацієнтів та якості життя застосовано структуровані опитувальники, зокрема SF-36 та EQ-5D-5L. Телемедичний супровід здійснювався шляхом дистанційного анкетування та онлайн-консультування, що дозволило оцінити ефективність і практичну доцільність такого підходу.

Статистична обробка отриманих результатів проведена із використанням сучасного програмного забезпечення та адекватних методів аналізу. Представлені в дисертаційній роботі результати є достатньо аргументованими, а сформульовані висновки та практичні рекомендації логічно випливають із проведеного дослідження та повною мірою відповідають поставленим завданням.

Практичне значення отриманих результатів

На підставі здобутих результатів досліджень аспіранткою було сформовано і запропоновано практичні рекомендації щодо післяопераційного спостереження пацієнтів після лапароскопічної холецистектомії із застосуванням телемедицини. Розроблений алгоритм дистанційного супроводу дозволяє проводити моніторинг клінічного стану пацієнтів, своєчасно визначати показання до очного огляду та оптимізувати амбулаторне ведення пацієнтів у післяопераційному періоді.

Практичну цінність має створений автором структурований опитувальник для оцінки гастроентерологічних симптомів після холецистектомії, який може бути використаний у повсякденній клінічній практиці для дистанційного спостереження пацієнтів. Отримані результати свідчать про клінічну ефективність, безпечність та високу прийнятність телемедицини у післяопераційному менеджменті пацієнтів.

Встановлений високий рівень задоволеності пацієнтів дистанційним форматом взаємодії та їх готовність до використання телемедицини підтверджують перспективність впровадження даного підходу в систему охорони здоров'я.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності

При детальному розгляді дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) виявлено не було.

Зауваження до змісту та оформлення дисертаційної роботи

Суттєвих зауважень до змісту та оформлення дисертаційного дослідження не виявлено, наявні поодинокі стилістичні та лексичні (тавтологія) помилки. Проте ці зауваження не знижують наукової та практичної значущості отриманих результатів та науковопрактичного значення поданої наукової праці.

У якості дискусії було б цікаво отримати відповіді на наступні питання:

1. Чи проводилась у межах дисертаційного дослідження оцінка економічної доцільності та ефективності застосування телемедицини в післяопераційному спостереженні пацієнтів після лапароскопічної холецистектомії?
2. Чим був обґрунтований вибір опитувальників Short Form-36 та EQ-5D-5L для оцінки якості життя пацієнтів після лапароскопічної холецистектомії? Які інші інструменти оцінки якості життя, на Вашу думку, можуть бути доцільними для застосування у даній категорії пацієнтів?

Висновок

Дисертаційна робота Стародуб Тетяни Євгенівни «Удосконалення алгоритмів менеджменту пацієнтів з жовчнокам'яною хворобою після холецистектомії», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є завершеною науковою працею, в якій запропоновано новий підхід до вирішення актуальної проблеми - удосконалення алгоритмів післяопераційного спостереження пацієнтів із жовчнокам'яною хворобою після лапароскопічної холецистектомії шляхом застосування телемедицини.

Аспірантці вдалося досягнути мети дослідження, виконати всі задачі дослідження та зробити відповідні висновки. Загальна оцінка дисертації позитивна.

Основні наукові результати дисертаційного дослідження висвітлені в достатній кількості наукових публікацій.

Дисертаційна робота Стародуб Тетяни Євгенівни «Удосконалення алгоритмів менеджменту пацієнтів з жовчнокам'яною хворобою після холецистектомії» за актуальністю обраної теми, методичним рівнем виконання, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням отриманих результатів для медицини повністю відповідає вимогам п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, актуальним вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом № 40 Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. (редакція від 12.07.2019 р.).

Аспірант Стародуб Тетяна Євгенівна має необхідний рівень наукової кваліфікації і заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Рецензент

кандидат медичних наук,
доцент кафедри хірургії
з курсом гепатобіліарної та
судинної хірургії
НМУ імені О.О. Богомольця

_____ Михайло МАКСИМЕНКО